

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Praeitis, kuriai esame dėkingi

Neseniai „Baltų lankų“ pradėtoje leisti knygų serijoje „Mažos didelės knygos“ dienos šviesą išvydo patogiu, kišeniniu formatu išleistos žinomos pasaulinės klasikos knygos, tokios kaip Maxo Frischo „Homo faber“, Jameso Joyce'o „Dubliniečiai“, Edgaro Alano Poe "Auksinis vabalas", Mary Shelley "Frankenšteinas", Hermano Melvillio "Mobi Dikas, arba Banginis" ir kitos. Šioje serijoje - ir dvi lietuvių autorių knygos. Tai Balio Sruogos „Dievų miškas" ir Antano Škėmos „Balta drobulė". Jos puikiai tinka šiai pasaulinės klasikos serijai ir, sakyčiau, niekuo nenusileidžia kitiems laiko patikrintiems pasaulinės klasikos kūriniams.

Norint suprasti, kodėl taip yra, kodėl šiai serijai niekaip negalėtum pritaikyti kitų mūsų literatūrinio pasaulio vardų, tegu ir labai žinomų, priklausančių talentingiems kūrėjams, savo žemėje tapusiems jau nebe rašytojais ar poetais, bet pranašais, reikėtų atkreipti dėmesį į paprasčiausius dalykus. Tarkim, į žanrą ir į formą. Profesionalioji proza – ne kiekvienam įkandamas žanras, be to, lietuvių literatūrai jis pakankamai jaunas, taigi XX a. vidury turėti tokius grynuolius, kaip „Balta drobulė" ir „Dievų miškas" – nemažas literatūrinis laimėjimas. Turint omeny, kad tai yra tikra proza, o ne prozinis tekstas, kuriame, sekant nerašyta lietuvių literatūros tradicija, tiesiog apstu poetinių klišių, betikšlių, tačiau gražių ir jausmingų aprašymų, kurie, matyt, turėtų pakeisti kūrinio dramatinę struktūrą, veiksmo dinamiškumą, atomazgą ir kulminaciją.

Pastarieji dalykai sietini ne tik su išskirtiniu talentu, bet ir su erudicija, intelektu, originaliu mąstymu, pagaliau – su kūrėjo temperamentu; gaivališkas temperamentas turi neabejotinos įtakos ne tik kūrinio idėjai, bet ir struktūrai, netgi stiliui (nepamiršamas Balio Sruogos "Dievų miško" komizmas – ne sugalvotas, ne padarytas, o kilęs iš pačių rašytojo dvasios gelmių). Ir Škėmos, ir Sruogos kūriniai – giliai egzistencialistiški, ribinių autentiškų patirčių suformuoti, iki skausmo atviri esminiams filosofijos klausimams. Ne tik kas aš esu ir ko atėjau į šį pasaulį, bet ir kodėl aš toks esu, kur yra žmogiškumo ribos ir ar jos yra.

Tokiems kūriniams laikas nebaisus – jie nebus populiarūs kaip tūli romanai, knygynų perkamiausių knygų dešimtukuose užimantys pirmąsias vietas, tačiau tiems romanams pasitraukus į užmarštį (o ji ateina kur kas greičiau, nei manome) ir jų vietą užėmus naujiems, klasika nesiliauja spindėjusi savo ypatinga šviesa. Koks protingas buvusio kultūros ministro R. Vilkaičio patarimas – skaitykite senas knygas.

Tačiau, žinoma, dabar mums daugiau pataria reklama. Pirkite tą ir aną, domėkitės tuo ir anuo, skaitykite būtent tai... Jei nebūtų taip įkyru, būtų juokinga. Pavyzdžiui, prieš pat Naujuosius pasirodžiusį miuziklą jo kūrėjai apibūdino taip: tai šimtmečio spektaklis, amžiaus darbas. Sakyčiau, drąsu taip teigti, nepalaukus, kol amžius pasibaigs; bet, aišku, jo kūrėjai neturi kantrybės laukti, ko gero, jiems tai atrodo ir beprasmiška.

Iš tiesų, daugelis kultūrinių reiškinių – tarp jų ir knygos – šiandien vertinamos iš itin siauros laiko perspektyvos. Tačiau tai, sakyčiau, būdingas šio laikmečio bruožas. Mes plaukiame pasroviui, kartu su tuščių spalvotų burbulų mase, o gelmė vis labiau ir labiau nuo mūsų tolsta, nebetenka savo traukos. Tačiau kas gi būna, kai nebeprisimeni senų knygų, tarkim, Dantės „Pragaro" ar Dickenso „Oliverio Tvisto", ar Dostojevskio „Nusikaltimo ir bausmės"?.. Praeitis, kaip rašė S. C. Lewis, susijusi su dėkingumu, o ateitis – beveidis laikas. Taigi nebeprisimin-dami praeities, mes rizikuojame tuo, kad mūsų ateitis gali būti tuščia kaip bal-tas popieriaus lapas.

Renata Šerelytė

KAS METAI

*Baltoj platybėj lauko gimto,
Tamsioj gilybėje širdies
Kas metai laikas vėl mus gimdo
Augt lig vidužiemio žvaigždės,*

*Kuri danguj ir sieloj žėri.
O mes nepakeliam akių
Ir, širdis aklina užtvėrę,
Nedrištame ištart: „Tikiu.*

*Tikiu dangum ir žemės vaisiais,
Tikiu mirtim ir gimimu,
Elementoriais mūs pirmaisiais
Ir pamatais gimtų namų.*

*Tikiu, kad mūsų būvis duotas
Aukot pasauliui ir žmonėms.
Tikiu, kad mūsų meilės duonos
Prireiks pasotint alkaniems.”*

Jonas Strielkūnas

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Praeitis, kuriai esame dėkingi • **2-as psl. Kazimieras Garšva.** Įžymiausias lietuvių kalbininkas Zigmas Zinkevičius pasitiko savo 90-metį • **3-as psl. Aldona Žemaitytė-Petrauskienė.** Siela jauna, liauna ir patvari • **4-as psl. Metų knygos rinkimai.** Rasa Aškinytė. Žmogus, kuriam nieko nereikėjo • **5-as psl. Algis Vaškevičius.** Vienoje parodoje – trys iškilūs Sūduvos krašto menininkai • **6-as psl. Aldona Ruseckaitė.** „Auginau geros valios ir tėvynės labui atsidavusį darbininką“. G. Petkevičaitė-Bitė • **7-as psl. Lidija Veličkaitė.** Festivalio karūna – du koncertai Italijoje • **8-as psl. Kultūros kronika**

Kitame numeryje: Paroda Birštono sakraliniame muziejuje • Naujos žinios apie mūsų protėvius

Įžymiausias lietuvių kalbininkas akademikas Zigmąs Zinkevičius pasitiko 90-metį

KAZIMIERAS GARŠVA

2015 m. sausio 7 d. Lietuvos mokslų akademijos didžiojoje salėje įvyko susitikimas su pasaulinio garso baltistu, akademiku, profesoriumi Zigmą Zinkevičiumi. Buvo rodomas režisieriaus Algirdo Tarvydo dokumentinis filmas „Zigmąs Zinkevičius. Pamilęs lietuvių kalbą“.

Įžymiausia ir darbščiausia Lietuvos Respublikos kalbininkui akad. prof. Z. Zinkevičiui sukako 90 metų. Jis yra parašęs apie 100 knygų, 1 000 mokslo straipsnių, per 1 000 populiarių straipsnių. Juose nagrinėjami svarbiausi lituanistikos, baltistikos, kultūros klausimai – lietuvių kalbos istorija, vardynas, tarmės, rytų Lietuvos kultūra.

Profesorius yra vienas tų mokslininkų, kuris dalį savo darbų išspausdina piliečiams suprantamiau (populiariau) ir neatitrūksta nuo svarbiausių tautos, valstybės, kultūros, švietimo klausimų. Prof. Z. Zinkevičius daugeliui lituanistų yra dėstęs, recenzavęs jų darbus, atvedęs juos į mokslą, vadovavęs ar konsultavęs. Profesorius buvo Mokslo ir enciklopedijų leidybos instituto tarybos pirmininkas, Visuotinės lietuvių enciklopedijos Redakcinės kolegijos narys, Mažosios Lietuvos enciklopedijos vyriausiasis redaktorius (2000–2006 m.), maždaug 100 knygų, žurnalų redakcinių kolegijų narys.

Prof. Z. Zinkevičius 45 metus dėstė Vilniaus universitete: 12 metų buvo ir Istorijos fakulteto prodekanas (1956–1968), 15 metų – Lietuvių kalbos katedros vedėjas (1973–1988), Baltų filologijos katedros vedėjas (1988–1991). Nuo 1989 m. dėstė ir Lietuvos konservatorijoje, nuo 1990 m. – ir Vytauto Didžiojo universitete. 1995–1996 m. buvo Lietuvių kalbos instituto direktorius, po to – Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministras (iki 1998 m. kovo 25 d.).

Profesorius yra penkių Mokslų

akademijų narys – Švedijos (1982), Lietuvos (1990), Lietuvių katalikų (1991), Norvegijos (1991), Latvijos (1995) ir Latvijos universiteto (1991), Vytauto Didžiojo universiteto (1994) garbės daktaras. Prieš 20 metų Profesorius buvo išleistas į pensiją, labai pelnytai apdovanotas Gedimino ordinu.

Iš kur ta daukantiška vargo pelė tiek energijos ir tiek patvarumo pasisemia, prieš ketvirtį amžiaus klausė Algirdas Julius Greimas. Viename pokalbių Profesorius prasiarė: „Matyt, buvau darbštus. Kas be ko, būta ir tokiam darbui gabumų – didelės Dievo dovanos. Kūrybiniam darbui labai svarbi atitinkama palanki dirbti aplinka, geros darbo sąlygos. Šiuo atžvilgiu man pasisekė. Žmona Regina ir visa mūsų šeima man tokias sąlygas ir tinkamą darbui nuotaiką sudarė“. Ir dar reikia paminėti, kad Profesorius yra tautiškai ir pilietišškai susipratęs, mato reikalą dirbti Tėvynės ir mokslo labui.

2007–2012 metai yra labai svarbūs lietuvių kalbos ir baltų vardynui, kadangi per tuos 6 metus Profesorius apie vardyną išspausdino 6 knygas ir 14 straipsnių (mokslinių ir populiarių), vyko šių leidinių pristatymas. Pasaulyje nebuvo ir, matyt, greitai nebus mokslininko, kuris per 6 metus apie lietuvių kalbos vardyną (ir apskritai apie lietuvių kalbą) būtų išspausdinęs tiek knygų, tuo labiau, kad „Lietuvių asmenvardžiai“ (Lietuvių kalbos institutas, 2008) yra 840 puslapių. Tai yra didžiausia apibendrinamojo pobūdžio knyga apie lietuvių asmenvardžius. Joje yra asmenvardžių (daugiausia pavardžių) formavimosi apžvalga ir trys skyriai: 1) tautinis vardynas ir svetimųjų apnašos (274 p.), 2) krikščioniškasis vardynas (146 p.) ir 3) pravardynas (135 p.). Toliau apžvelgiami atneštiniai asmenvardžiai, lietuvių asmenvardžiai į rytus nuo Lietuvos Respublikos, pateikiami sutrumpinimai, literatūra, rodyklės.

„Senosios Lietuvos valstybės vardynė“ (2007, 88 p.) nurodoma, jog gu-

Profesorius akademikas Zigmąs Zinkevičius

diškų elementų reikšmė Lietuvos vardynė (Baltarusijoje ir kitur) neretai išpučiama. Be pagrindo skelbiama, jog senosios Lietuvos valstybės kūrėjai lietuviai (sl.litvinai) buvę gudų protėviai, o dabartiniai lietuviai vadinami lietuviais, kad skirtųsi nuo tariamųjų valstybės kūrėjų litvinų (slavų).

2011 metais išspausdintas „Ukmergės rajono gyvenviečių vardynas“ ir trys labai aktualios knygos apie pietryčių Lietuvos ir šiaurės rytų Lenkijos pavardes. Tie leidiniai labai siejosi su Vyriausybės programa dėl tautinių mažumų kultūros. Pavardės minėtiems leidiniams rinktos iš Lenkijos telefonų knygų, kur visos piliečių pavardės sulenkintos ir parašytos lenkų kalbos abėcėle (plg. „Lietuviškas paveldas Suvalkų ir Augustavo krašto Lenkijoje pavardėse: polonizacijos apybraiža“, 2010, 110 p.).

Balstogės krašto pavardėse aptikti keturi sluoksniai: 1) seniausias – jotvingių vardynas, 2) lietuviškas vardynas, ne visuomet lengvai atskiriamas nuo sulietuvinto jotvingiškojo, 3) gudiškasis, susijęs su senąja Lietuvos valstybe ir 4) lenkiškasis – pats nau-

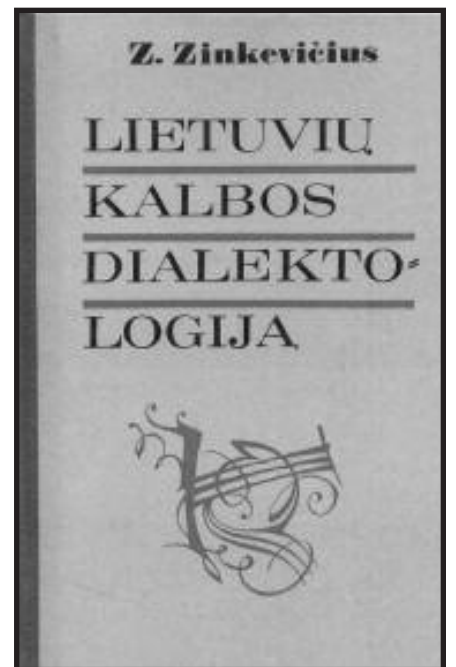
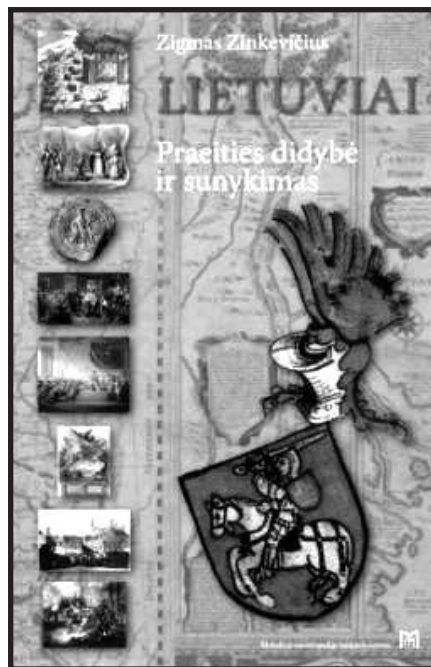
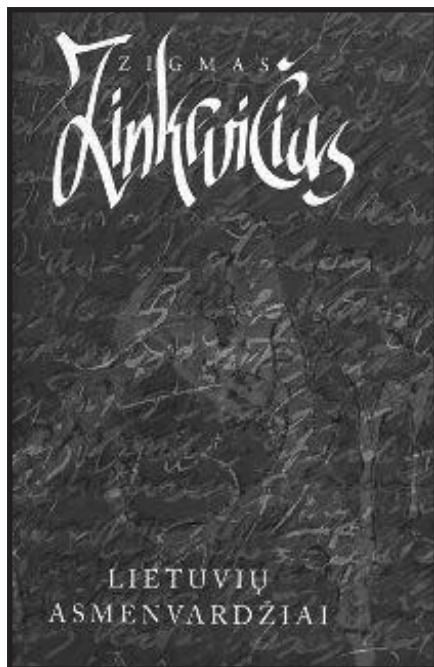
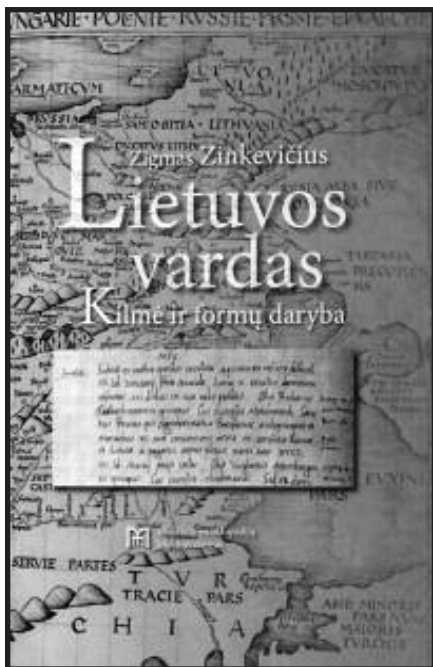
jausias („Lietuviškas (baltiškąs) paveldas Balstogės vaivadijos Lenkijoje pavardėse: slavizacijos apybraiža“, 2011, 96 p.).

Ypač svarbi dabar knyga „Vilnijos lenkakalbių pavardės“ (V., 2012, 464 p.), kur ši problema išsamiausiai aptarta visais aspektais. Autorius visiškai teisingai pastebi: šiandien lietuviai ir lenkai turėtų gražiai sugyventi, bet tai įvyktų tik abiejų tautų santykius bei istoriją grindžiant tiesa. Asmenvardžių tyrėjų „liga“ autorius vadina pastangas skirstyti pavardes į „savąsias“ ir „svetimąsias“. Dauguma svetimomis apšaukiamų pavardžių nėra skolintos (atneštinės), bet atsirado Lietuvoje.

Lietuviai negali apsieiti be knygos „Lietuviai. Praeities didybė ir sunykimai“ (V., 2013, 504 p.). Lietuvių gyvenimas aptartas atsižvelgiant į visą aplinką: baltų pasaulį, giminišką gentį, Lietuvos valstybės padėtį, priimtą krikščionybę, sandėrius su Lenkija, okupacijas ir t. t.

Linkime Profesoriumi geriausios sveikatos ir sėkmingų tolimesnių darbų

alkas.lt

Kelios iš daugelio Profesoriaus parašytų knygų

Kun. K. Trimakas – „Laiškai lietuviams” žurnalo redaktorius Jėzuitų vienuolyno kieme, Čikagoje.

Siela jauna, liauna ir patvari

Kunigo Kęstučio Trimako 85-mečiui

ALDONA ŽEMAITYTĖ-PETRAUSKIENĖ

*Siela jauna, liauna ir patvari,
Ji tau maldų vainiką pina gailestingą,
Kad būtum tvirtas ir tiesus kely,
Ir nesukluptum žemės klystkelius klastinguos...*

Prarėjusių metų rudenį Vilniaus paveikslų galerijoje buvo pristatyta paskutinė kunigo Kęstučio Trimako knyga „Mano pasaulėjautos kelionė” (iš paties kun. K. Trimako tekstų ir iš gerai jį pažinusių žmonių atsiminimų knygą sudarė Marija Remienė, bendradarbiaudama su Lietuvos dailės muziejumi). Kęstučio Trimako žemiškojo gyvenimo atkarpa sutelpa tarp dviejų datų: 1930–2013. Nukeliavęs gana ilgą Dievo jam skirtą kelią, Kęstutis Trimakas liko gyventi savo knygose, draugų ir bičiulių prisiminimuose, ateitininkams skirto žurnalo puslapiuose...

Kęstučio Trimako asmuo lyg koks gobelenas yra nauastas tarsi iš lino siūlų, ataustų šilko gijomis. Stiprus ir liaunas, emocijų ir logikos gražiausias derinys. Smilga, kurią jis, trejų metų kūdikis, stebėjimo, lyg kažką paslaptinę tyrinėtu, simbolizuoja labai subtilią, jautrią prigimtį, vėliau nulėmusią ir atitinkamą gyvenimo būdą, kurį galima apibūdinti kaip virpėjimą sielos... Ryškiausiai tas virpesys atsispindi jo meninėje kūryboje – mąsluose filosofiniuose eilėraščiuose, jautriuose teptuko palytėjimuose, liejant ant drobės įvairiaspalvį dažą... Sielos liaunumas ir tvėrmė, dar kūdikiu Kęstučiu tebesant, tikriausiai sklido iš kosmoso, nulėmė tolesnį jo gyvenimo kelią. O sugerianti dangaus ir žemės virpesius, lyg lauko smilga, Kęstučio Trimako pasaulėjauta suformavo jame tvirtą pasaulėžiūrą. Tai galima laikyti Didžiojo Kūrėjo jam nuskirto gyvenimo paradoksu.

Devyniolikmetis būdamas jau tapo vienuoliu jėzuitu. O studijos – teologijos, filosofijos, psichologijos – persiliedamos viena per kitą, truko beveik du dešimtmečius, nes žinių ir pažinimo ištroškusiai sielai vis buvo negana... Žinių visata juk yra beribė. Trisdešimtmetis Kęstutis Trimakas apsilvilo kunigo drabužių, bet kunigystė netrukė dešimčiai kitų darbų. Ji buvo pajvairinta, praplėsta kitom veiklom, suteikusioms šiai asmenybei spalvingų ir turtingų atspalvių. Kęstutis redagavo įvairiopus leidinius: „Ateitį”, „Laiškai lietuviams”, „Aidus”, „Draugo” kultūrinį priedą. Buvo gabus, reiklus redaktorius.

Buvo JAV ateitininkų vad. Jis visur suspėdavo, viską mokėdavo – sakyti prasmingus pamokslus, rašyti turiningas psichologines knygas, kuriose reiškėsi kaip religijos ir socialinės psichologijos žinovas, dėstyti studentams psichologiją Lojolos universitete (Čikaga), dirbuotis klinikiniu psichologu Veteranų ligoninėje...

Kai Lietuva atgavo nepriklausomybę, profesorius kun. Kęstutis Trimakas penkiolika metų kone kasmet keliaudavo į savo tėvų žemę, kad Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių universitetuose studentus supažindintų su katalikiškos filosofijos ir psichologijos pagrindais. Tokia forma pirmaisiais Nepriklausomybės dešimtmečiais reiškėsi jo altruizmas, noras padėti savo tėvynei kuo greičiau įsiliesti į Vakarų mokslą ir kultūrą, jos žmonėms, ypač jauniui, parodyti kelią, kaip išeiti iš sovietinio sąstingio į laisvos minties pasaulį. Panašiai darbovos atgimusios Lietuvos labui ir kiti išeiviai idealistai, vadinamoji „antroji banga” – pokaryje į

Ameriką nublokšti meno ir literatūros atstovai, studentai ir moksleiviai, kuriuos įsiurbė galingas

gyvenimus. 1949 metais, dar būdamas Europoje, ir vėliau nuvykęs į Ameriką kasdien rašė dienoraštį, analizuodamas savo brendimo ir jaunystės laikotarpius. Iš dienoraščio ryškėja nepaprastai gili jo kontempliacija, prieš kurią blanksta dabartinės jaunų žmonių vadinamosios meditacijos, kuriose jaučiami mados vėjai ir populiarumo prieskonis... Po K. Trimako mirties išėjusioje jo knygoje „Mano pasaulėjautos kelionė” paskelbti dienoraščiai fiksuoja trapius skaidrioje jaunuolio sieloje besiformuojančius pasaulėjautos punktyrus...

Didžiulį poveikį Kęstučio Trimako dvasiniam gyvenimui turėjo triada: Mamutė Marija, Mamunė ir... Jėzaus gyvenimo istorija bei dieviškoji Jo asmens didybė. Mamutė Marija – tai Švenčiausioji Mergelė Marija, kurią jis adoravo visa jautria savo širdimi, kuriai meldavosi kasdien, su kuria kalbėdavosi, tardavosi, prašydavo ir džiaugdavosi mažais dvasiniais savo laimėjimais...

Mamunė – tai Kęstučio mama Antanina, kurios autoritetas jam buvo nepamainomas, kurią jis ypatingai mylėjo, tėvo skriaudžiamos jos gailėjosi. Labai išgyveno savo tėvų dramą, vėliau įvairiai ją transformuodamas moksliniuose ir psichologiniuose tekstuose, net ir recenzijose. Tai buvo ir jo gyvenimo drama... Kunigas, psichologijos profesorius K. Trimakas atvirai kalbėjo apie savo tėvų santykius, kai kiti slėpdavo savo ir savo artimųjų nesėkmes. Nebijojų analizuoti savo ir kitų paklaidų gyvenime ir retkarčiais ištinkančių dvasinių prietimų. Atvirumas yra svarbus ieškančiam savo kelio analitiškam protui.

O trečiasis Kęstučio gyvenimo dėmuo – tai Jėzus Kristus, dvasiškai taip sukrėtęs jaunuolį, kad savo mintis apie jį vėliau net ėmė reikšti eiliuota forma (knyga „Jis man dovanėjo būti”). Rekolekčių metu jaunuolis panirdavo tarsi į transo būseną. Štai maža ištrauka iš jo „Pasaulėjautos kelionės”. „Uždaros rekolekcijos yra laikas įkaintojos dvasinės krosnyje. Pasitraukus nuo pasaulio įtakos svarstyti viską Dievo šviesoje – Jis mus sutvėrė laimei, kurios versmė – Jis pats; Jo Sūnus mus, nusidėjusius, išgelbėjo savo kančia ir mirtimi – dėkingumas veržte veržiasi Jam atsidėkoti – tad ir renkuosi jam tarnauti – renkuosi Jo kelią – kovoti už Dievo gėrį, už blogin patekusių sielų išganyką... tapsiu kunigu ir Jo artumoje – jėzuitu.”

Taigi jo dėmesio centre buvo Kristus, labai asmenišką, pasiaukojantis žmonėms, tad skatinantis sekti jo pavyzdžiu, eiti jo pėdomis. Antra vertus, panirimas į Kristaus gyvenimo istorijos vandenį, nepadarė kunigo Kęstučio siauru fanatiku, užsiskliaudžiančiu kunigystėje kaip uždaram rate.

Pirmą kartą su juo susidūriau, kai 1997 (ar 1998) metais atvažiavęs į Kauną pasikvietė aptarti „Draugo” kultūrinio Priedo reikalus. Pamačiau jo liekną figūrą, išspraudusią VDU mažo kambarėlio kampe, išgirdau jo mąslų balsą, skatinantį diskutuoti, neužkirsti sau kelio išankstinėmis nuostatomis. Jis labai daug padėjo, kai ėmiausi redaguoti priedą „Kultūra”. Padėjo pasiūlydamas autorius, pats rašydamas (liko atmintyje didžiulė jo recenzija per tris savaitinio leidinio numerius žymaus krikščionijos pasaulio autoriaus S. Lewis'o Kosminei trilogijai, išėjusiai Vilniuje lietuvių kalba). Atmintyje liko kaip mokslininkas ir poetas drauge, kuriame virš mokslo ir meno visuomet sklandė Šventojo Dvasia. Toks prasmingas ir apstulbintas Džiaugsmo, anot to paties C. S. Lewis'o, buvo Kęstučio Trimako gyvenimas.

□

Seselė Rita (Antanina Trimakienė) ir kun. K. Trimakas, 1966m.

Amerikos „vandenynas”, bet nepajėgė paskandinti jų vadinamajame tautų katile. Gaila, kad „trečioji banga” – iš jau nepriklausomos Lietuvos emigruojantis jaunimas – nėra tokia atspari tautų suviršinimo virusui...

Savo psichologiniuose veikaluose Kęstutis Trimakas reiškėsi kaip psichoanalitikas, bet nesirėmė Vakaruose išgarbintu materialistu Sigmundu Freudu, kurio madingų teorijų populiarumas palaipsniui geso. Trimako krikščioniškoji pasaulėžiūra formavosi bestudijuojant Viktoro Franklio ir Williamo James'o veikalus. Stiprų išgyvenimą pajuto Medžjugorėje, įtaigiai ją aprašydamas ir prisimindamas savo knygose. Psichologijos mokslų daktaras, profesorius K. Trimakas išleido daug knygų, anliuojančių religijos ir socialinės psichologijos įvairius aspektus, žvelgdamas į vyro ir moters, tėvo ir motinos vaidmenis vaikų gyvenime.

Kaip rimtas analitikas, o drauge ir kontempliatyvos sielos žmogus, Kęstutis Trimakas išryškėjo, aptardamas savo kūdikystės, vaikystės ir jaunystės iš-

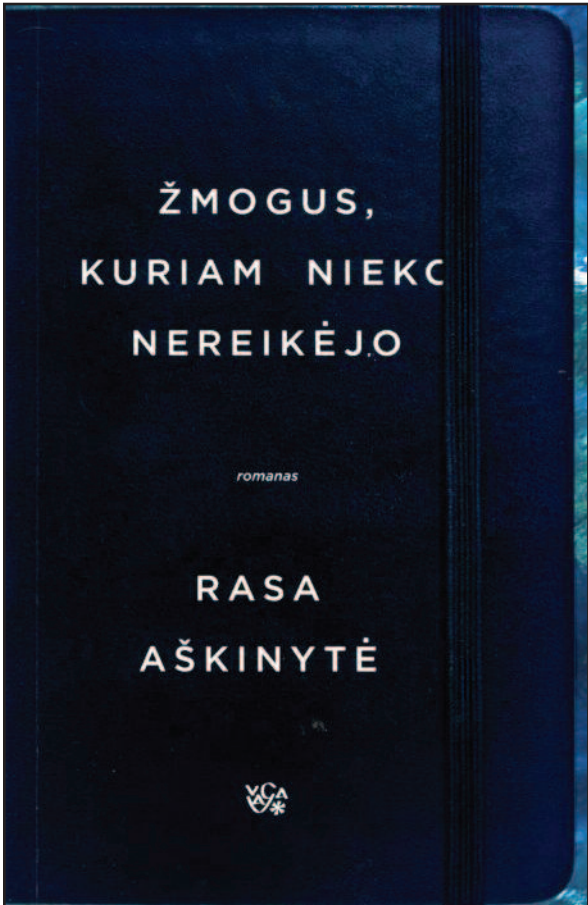
Kun. K. Trimakas skaito paskaitą Šiaulių universitete. 2008 m.

METŲ KNYGOS RINKIMAI: PROZA

Rasa Aškinytė

ŽMOGUS, KURIAM NIEKO NEREIKĖJO

Romano fragmentas

Na jau ne, šitaip elgtis negalima.

Dabar trys, aš guliu ant kilimo ir nejudu. Žinau, nejudėti negera, reikia vaikščioti. Bet gulėdamas vaikščioti negaliu. Mažas mokėjau, dabar – nemoku. O turėtų būti atvirkščiai. Daug kas turėtų būti atvirkščiai, bet nėra. Todėl žiūriu pro langą. Langas toks nešvarus, kad net gaila. Gaila, kad jo nenuvaliau, kol galėjau vaikščioti.

Žinote, ką ji padarė? Niekada neatspėsė.

Nebegaliu pakęsti to murzino lango, todėl atsieliu ir nuvalau. Ilgai valau. Nesuprantu, kaip vertikalūs daiktai, kurių niekas niekada neliečia, gali taip išsitemti.

Nuvalau ir vėl atsigulu. Guliu ir nejudu.

Aš neturiu nei rankų, nei kojų. Gal turiu, tik jos ne mano, nes nei vienu, nei kitu negaliu pajudinti. Turiu tik galvą ir nugarą. Esu tuo tikras, nes guliu ilgai, nugarą maudžia, o aš galvoju. Dar turiu lūpas, kurias vis aplaižau. Ne todėl, kad džiūsta. Noriu patikrinti, ar jos dar yra. Skačiau istoriją apie žmogų, kuris neturėjo lūpų. Toks gimė. Jis sakė, kad visą gyvenimą jautėsi nelaimingas. Nė kiek nesistebiu, lūpas turėti tikrai svarbu. Jei imsite mano lūpas, imkite ir visą mane. Nenoriu būti padalytas.

O ji padalijo. Padalijo mane į prieš tai buvusį ir į tą, koku tapau vos ją pamatęs.

Stovėjo pasišiaušusi tarpdury. Pasakiau „atsiprašau“ ir norėjau praeiti, o ji paklausė, kodėl atsiprašinėju, gal ketinu padaryti jai ką nors blogo, ir nesitraukė. Tada ją tiesiog stumtelėjau. Ji nė kiek nustebo, tik paklausė, ar už tai ir atsiprašiau.

Nesuprantu, kodėl ji taip pasielgė. Kodėl privertė ją įsimylėti.

Kai pamačiau pirmą kartą, ji man pasirodė baisi. Graži, net labai graži, bet visai ne tokia, kokios norėjau. Jos oda buvo tamsi, rudai mėlyna. Plaukai nudažyti kvailai balkšva spalva. Viena akis tamsesnė, kita šviesesnė. Niekada neturėjau merginos rudomis akimis. Negaliu suprasti, ką jos galvoja, žiūri anglinėmis duobėmis, lyg norėtų kažką atimti, ištraukti ar įbrukti. Nemėgstu žmonių, kurie manęs neatsiklausę ką nors duoda ar ima.

Ji visą laiką šypsojosi. Stumtelėjau, o ji šypsojosi, tarsi to ir būtų norėjusi.

Žodžiu, bjaurėjausi ja. Todėl pastūmiau ir nuėjau.

Nieko neatsitiko, nei žaibas trenkė, nei žemė prasisvėrė. Tik prisiminiau, kad kambaryje palikau ma-

Rašytoja Rasa Aškinytė

šinos raktelius. O tai reiškė, kad turiu grįžti. Ji vis dar stovėjo tarpdury. Nežinau, ką ji veikė, kol buvau nusiukęs, bet per tas kelias sekundes dar labiau susivėlė. Be to, rūkė. Jos lūpos buvo putlios, pirštai ilgi, o rankos grakščios. Dingtelėjo, kad jeigu ji mane pačiuotų, turbūt mirčiau.

Kai priėjau, ji atsiprašė, tik nesupratau, už ką. Gal nujautė, kad galėtų mane nužudyti vienu bučiniu. Bet turbūt niekada nebūtų to dariusi, nes gaila cigaretės.

Jos kaklas buvo ilgas ir švelnus, atrodė, palietęs jį iškart mirčiau. Nusprendžiau niekada to nedaryti.

Ji buvo apsikabinėjusi daugybe grandinėlių su įvairiaspalviais krištolo karoliukais. Gal ir ne krištolo, nežinau. Ant jos odos visi karoliai atrodė tamsesni, nei buvo iš tikrųjų. Suėmiau vieną. Karoliukas kaipmat tapo ryškiai raudonas, permatomas. Nemėgau daiktų, kurie neturi esmės, todėl paleidau karoliuką.

Nesupratau, kam šitaip apsikabinėjo. Ar ji žino, kad suteikia jiems gyvybės? Pamaniau, kad ji – labai geras žmogus, nes geranoriškai įprasmino ir paverė mane dar vienu dirbtinio krištolo gabalu, kuris, atskirtas nuo jos, tampa neryškus, peršviečiamas ir niekam nereikalingas.

Stovėjau prieš ją gana ilgai, nes ji surūkė vieną ir prisidėgė kitą cigaretę. Tada žengtelėjo artyn ir mane pastūmė. Taip netikėtai, kad aš vos nepar griuvau.

„1:1“, – pasakė ir įėjo į vidų.

Labai norėjau persverti rezultatą savo naudai. Atkeršyti, parodyti, kad aš stipresnis. Ir ją paliesti. Ir kad ji paliestų mane. Bet ji dingo, niekaip negalėjau suprasti kur. Pabandžiau ieškoti, nors tikinau save, kad vaikštau be jokio tikslo, tiesiog šiaip sau. Kiek žinau, vaikščioti be tikslo neuždrausta. Ieškoti – irgi. Ar neuždrausta rasti – nežinau.

Antrą kartą ją pamačiau maždaug po pusės metų. Kai atsikėliau, buvo dar tamsu. Nemačiau, kur žengiu, užlipau ant kažko ir tą kažką sutraiskiau. Nė kiek nebuvo gaila, tegu nesimėto kur nereikia.

Meluoju, iš tikrųjų man buvo labai gaila. Gaila, kad taip nutiko. Aš visą laiką visus mindžiojau, ir dėl to savęs nekenčiau. Nekenčiau, nes elgiausi taip, tarsi būčiau už kitus geresnis, aukštesnis, labiau vertas meilės ir pripažinimo.

Aš sumindžiau savo brolių. Jis nebuvo tikras mano brolis. Mano mama susirado kitą vyrą, kai buvau penkerių. Mama buvo gana išvaizdi, ir nors jos viena koja buvo trumpesnė už kitą, tai jai netrukė, priešingai, suteikė ypatingo seksualumo. Aš gėdijausi savo mamos. Nors ir labai mylėjau, buvau priverstas

pripažinti, kad ji ne tik miegojo su visais vyrais iš eilės, bet buvo ir visiškai kvaila.

Nežinau, kodėl jai Dievas nieko nedavė – nei grožio, nei proto. Paaugęs sužinojau apie kompensavimo teoriją. Tačiau nesupratau, ką jai Dievas davė kaip kompensaciją. Mama sakė, kad mane. Nemanau, kad esu ko nors vertas. Todėl motinos pastangos mane sudievinai tik patvirtino apie jos kvailumą. Niekada nenorėjau būti toks, kaip ji, bet, deja, buvau. Toks pat negražus, taip pat miegojau su visomis moterimis. Lygiai taip, kaip ji, negalėjau gerai ištarti „r“ raidės, turėjau tokias pat nesimetriškas ausis ir kreivą dešinės rankos nykštį.

Kai man buvo penkeri, Dievas nutarė dar kartą apdovanoti mamą – atsiuntė jai liesą, prakaituotą, labai taupų ir eiliuojantį vyrą. Jis buvo toks pat kvailas, kaip ir motina, nors ir geriau suprato, kas vyksta pasaulyje. Vyras ėmė kartoti, kad jei ne šiemet, tai kitąmet tikrai gaus Nobelio premiją. Bet kitais metais gavo džiovą. Netrukus ir mirė, o tada Dievas mano mamą apdovanojo trečią kartą – atsiuntė jai mano brolių.

Brolis nuo gimimo buvo toks pat liesas ir prakaituotas, kaip jo tėvas. Mane tai erzino, nes priverstė galvoti, kas, ką ir iš ko paveldėjo. Tik tada supratau, kad niekada neturėjau tėvo. Iš savo tėvo nepaveldėjau nieko. Nei vyriškumo, nei noro patikti moterims, nei drąsos, nei meilės sau. Nieko. Todėl visą laiką toks ir buvau – vienodas, vientisas, paprastas ir visų mylimas.

Mano brolis visai kitoks – net ir suaugęs liko amžina dilema sau ir kitiems, nepertraukiama abejonė, nesibaigiantys kraštutiniai, nepaliaujami manikinės depresijos priepuoliai. To jam visada pavydėjau. Ilgainiui negalėjau normaliai gyventi, niekam daugiau nebeturėjau nei laiko, nei energijos. Todėl brolių sumindžiau. Tai padaryti nebuvo sunku. Kai jis iš agorafobo virto į klaustrofobą, padariau taip, kad jis užstrigtų lifte. Ir užstrigo.

Viską gerai apgalvojau. Buvo pusiaudienis, kai nėra nei žmonių, nei meistrų. Lifte jis prasėdėjo porą valandų, visas apsidraskė ir priduso. Bet pasveiko. Jo kraštutiniai taip ir liko tame lifte. Traukti teko jėga, nes jis užsispyrė ir nenorėjo išeiti. Meistrams tai nė kiek nerūpėjo, jie pataisė liftą ir išvažiavo.

Brolių iš lifto išvijo kaimynai. Tiesiog primušė ir išmetė. Visą likusį gyvenimą mama juos kaltino.

Na, o brolis pasveiko, tapo lygus ir vienodas, todėl jau po pusės metų visi jį pamiršo. Nieko keisto, niekas nepastebi plokštumos.

Nukelta į 8 psl.

Vienoje parodoje – trys iškilūs Sūduvos krašto menininkai

Ištrauka iš „Medinių stebuklų“.

A. Vaškevičiaus nuotraukos

M. B. Stankūnienės darbai puošia galeriją.

ALGIS VAŠKEVIČIUS

Trys karaliai iš Sūduvos” – taip pavadinta paroda sausiui baigiantis pakvietė lankytojus į Marijampolės kraštotyros muziejų įsikūrusią „Saulėračio” galeriją. Būtent šio muziejaus darbuotojai pastebėjo įdomų faktą, kuris ir paskatino surengti tokią parodą – Trijų Karalių išvakarėse, sausio 5-ąją savo 90 metų sukaktį minėjo dailininkė Magdalena Birutė Stankūnienė, o sausio 6-ąją sukaiko 110 metų nuo rašytojo Kazio Borutos gimimo. Tą pačią dieną, per pačius Tris Karalius 1893 metais gimė ir poetas bei rašytojas Vincas Mykolaitis-Putinas.

Visus šiuos iškilus žmones išaugino dosni Sūduvos žemė – dailininkė M. B. Stankūnienė gimė dabartiniame Vilkaviškio rajone, Oželių kaime, K. Boruta į pasaulį atėjo netoli Marijampolės esančio Liudvinavo apylinkėse, Kūlokų kaime, o V. Mykolaitis-Putinas gimė dabartiniame Prienų rajone, Pilotiškių kaime.

Parodos atidarymo metu pirmiausia prisimintas K. Boruta, labiausiai žinomas kaip „Baltaragio malūno” autorius, nors yra sukūręs ir romaną „Mediniai stebuklai”, ir pasakų rinkinį „Dangus griūva”, ir humoristinę apysaką „Jurgio Paketurio klajonės”, parašė skulptoriaus Vinco Grybo biografiją „Sunkūs paminklai”, o visi jo „Raštai” išleisti net dešimčia tomų. Tai labai dramatiško likimo rašytojas, kurio sukaktį šiemet mažai kas prisiminė – jį paminėjo tik gimtasis Liudvinavo miestelis, kurio gimnazija yra pavadinta rašytojo vardu.

Prieškario metais Marijampolės mokytojų seminarijoje jis aktyviai dalyvavo aušrininkų veikloje, 1924–1926 m. K. Boruta Lietuvos universiteto Humanitarinių Mokslų fakultete studijavo lietuvių kalbą, literatūrą ir istoriją. Dėl opozicijos tuometei valdžiai jis buvo priverstas emigruoti į užsienį, išvyko į Austriją, įstojo į Vienos universiteto Filosofijos fakultetą. Studijavo literatūrą, filosofiją ir istoriją, bendradarbiavo žurnale „Trečias frontas”, gyveno ir Berlyne, o į Lietuvą grįžo 1931 metais.

Už nelegalią politinę veiklą 1933 m. K. Boruta buvo suimtas ir nuteistas 4 metams sunkių darbų kalėjimo. Kalėjo Kauno ir Marijampolės kalėjimuose, o 1935 m. Lietuvių rašytojų draugijos pastangomis amnestuotas, vėliau buvo išrinktas Lietuvos rašytojų draugijos sekretoriumi.

Karo metais rašytojas dirbo Lietuvių literatūros

institute, saugojo lituanistikos rankraštinių fondų, išgelbėjo nuo sunaikinimo Adomo Mickevičiaus rankraščius, padėjo gelbėti žydus. 1946 m. kovą jis buvo suimtas ir nuteistas 5 metams laisvės atėmimo už tai, kad žinojo apie tremtinės, Lietuvos Helsinkio grupės narės Onos Lukauskaitės-Poškienės laišką popiežiui ir nepranešė. Savo žmonos Jadvygos Čiurlionytės pastangomis jis nebuvo išsiųstas į Sibirą ir kalėjo Vilniuje.

„Mane labai stebina, kad Kazys Boruta retai kada minimas, o jo jubiliejinis gimtadienis Lietuvoje praėjo nepastebėtas. Daugelis žavisi pagal „Baltaragio malūną” sukurtu filmu „Velnio nuotaka”, kitais kūriniais, bet dabar rašytojas jau užmirštas. Norėjome ištaisyti šią spragą, todėl ir kilo idėja surengti parodą, priminti apie rašytoją ir jo gyvenimą”, – sakė vienas parodos rengėjų, muziejininkas fotografas Romas Linionis.

Liudvinavo miestelio teatro mylėtojai praėjusiais metais pastatė spektaklį „Mediniai stebuklai” pagal K. Borutos romaną apie tragišką dievdirbio Vinco Dovinės likimą. Šio spektaklio ištraukos ir buvo suvaidintos parodos atidarymo metu.

Apie V. Mykolaitį-Putiną renginio metu kalbėjo jo muziejaus Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje vadovė Valė Klesevičienė, pasisakymą pradėjusi poeto eilėraščių „Sausis”, kuriame minimi ir Trys Karaliai. Poeto muziejus Marijampolėje veikia nuo 1968 metų, gimnazijoje jis įsikūrė 2002-aisiais. „Mano nuomone, Kazį Borutą ir Vincą Mykolaitį-Putiną jungia savo vertės suvokimas ir maištas. Savo dienoraštyje Putinas yra rašęs apie K. Borutą, jog šis yra laimingas ir nelaimingas rašytojas. Laimingas todėl, jog mano, kad gerai rašo, o nelaimingas, nes yra išitikinęs, jog priešiška jo atžvilgiu nusiteikę žmonės trukdo jam išplaukti į platesnius vandenis”, – sakė ji.

V. Klesevičienė priminė, jog rašytojui reikėjo labai daug drąsos susitaikyti su ekskomunikacija, kai jis atsisakė kunigystės, kad jam labai skaudu buvo girdėti kaltinimus, jog toks žingsnis paskatino jo motinos mirtį – išgirdęs tokius gimtųjų vietų kunigo žodžius, jis daugiau į tėviškę niekada nesugrįžo. Apie tai rašoma ir neseniai išleistoje literatūros krito Stasio Lipskio knygoje „Išsivadavimas”.

„Rašytojas buvo ir fatalistas, teigė, jog jo gyvenimas ir yra toks, koks turi būti. Jis nemėgo savo biografijos, nemėgo apie save kalbėti. Jis laikytinas pirmojo lietuvių psichologinio romano autoriumi, o vėliau Balys Sruoga yra pastebėjęs, kad būtent Suvalkijos rašytojai yra tokio romano meistrai”, – pasakojo pranešėja.

Ji ragino skaityti Putiną, skaityti nuostabią jo poeziją ir išreikšti viltį, kad šio kūrėjo vardas nepasimirš greitai, nors čia pat prisiminė, jog neseniai viename knygyne paprašiusi Putino „Raštų” (2013 metais pasirodė 13-asis jų tomas), sulaukė Rusijos prezidento knyggos.

Apie dar vieną kūrėją, dailininkę M. B. Stankūnienę šiomis dienomis jau daug buvo kalbama ir rašoma, vyko jos jubiliejaus paminėjimo vakarai Marijampolės kultūros centre, Vilkaviškio krašto muziejuje, taip pat ir Čikagoje, o vasarą Kaune numatyta eksponuoti didelę jos darbų parodą. Škart dailininkę prisiminė buvęs Vilkaviškio krašto muziejaus direktorius Antanas Žilinskas, bendravęs su dailininke daug metų. Jis kalbėjo apie M. B. Stankūnienę kaip apie kūrėją, mecenatę ir žmogų, pabrėždamas, jog svarbiausia kūrėjai visada buvo gimtoji žemė.

Parodos stenduose „Saulėračio” galerijoje lankytojai gali pamatyti fotografijas, kuriose – gimtieji M. B. Stankūnienės Oželiai, taip pat buvusių jos apsilankymų Lietuvoje akimirkos, susitikimai su gerbėjais, sienas puošia šio muziejaus fonduose saugomi jos tapybos, batikos darbai. V. Mykolaičiui-Putinui skirtuose stenduose – rašytojo gimtinė, jo jaunystės metų fotografijos, biografijos pristatymas. Daug įdomios medžiagos pateikta ir apie Kazį Borutą, galima pamatyti ir nuotraukas iš minėto spektaklio „Mediniai stebuklai”. □

Parodos stenduose „Saulėračio” galerijoje lankytojai gali pamatyti fotografijas, kuriose – gimtieji M. B. Stankūnienės Oželiai, taip pat buvusių jos apsilankymų Lietuvoje akimirkos, susitikimai su gerbėjais, sienas puošia šio muziejaus fonduose saugomi jos tapybos, batikos darbai. V. Mykolaičiui-Putinui skirtuose stenduose – rašytojo gimtinė, jo jaunystės metų fotografijos, biografijos pristatymas. Daug įdomios medžiagos pateikta ir apie Kazį Borutą, galima pamatyti ir nuotraukas iš minėto spektaklio „Mediniai stebuklai”. □

Atsiprašymas: Sausio 3 d. rašinyje „Į Lietuvą čia nežinoma menininkė Aliutė Mečys savo darbais grįžo jau po mirties” jo autorius Algis Vaškevičius naudojosi svetainėje www.ciurlionis.lt paskelbta informacija apie šią parodą, nenurodydamas, kad parodos kuratorė – profesorė Rasa Žukienė. Nežinodamas, kad teksto svetainėje autorė taip pat yra gerbiama profesorė, to nenurodė naudodamasis šiuo tekstu. A. Vaškevičius nuoširdžiai atsiprašo profesorės R. Žukienės ir atsisako honoraro už minėtą straipsnį.

Dailininkei skirtame stende – jos gimtinės vaizdai, jaunystės fotografijos, susitikimų akimirkos.

„Auginau geros valios ir tėvynės labai atsidadavusį darbininką“ – G. Petkevičaitė-Bitė

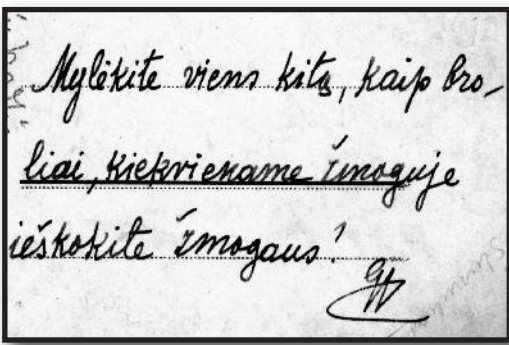
ALDONA RUSECKAITĖ

Praėjusiųjų metų pabaigoje knygynuose pasirodė nauja Petro Palilionio knyga „Metai Tamsčiuko atokaitoj“, kurią išleido leidykla „Naujasis lankas“, įsikūrusi Kaune. Ši poeto, literatūros tyrinėtojo Petro Palilionio skaitytinė drama, paties autoriaus žodžiais tariant, yra apie „rašytojos Gabrielės Petkevičaitės-Bitės ir pedagogo Antano Kasperavičiaus gyvenimų sampynas pagal laiškus, rastus Pabuojų kaimo sodyboje“ (5 psl.). Reikia priminti, jog P. Palilionis domisi literatūros istorija, mėgsta ir geba tyrinėti rašytojų gyvenimus bei likimus, vienokia ar kitokia forma yra parašęs kūrinius apie Bern. Brazdžionį, J. Grušą, A. Mickevičių, A. Vištelį-Višteliauską ir kt.

Šį kartą autorius atsigręžia į Lietuvos didmoterę Bitę. Nors, rodos, jau parašytos apie G. Petkevičaitę monografijos, išleisti Raštai, išspausdinta jos korespondencija, o vis dėlto net ir mūsų dienomis randasi įdomių, naujų dalykų, atveriančių netikėtų spalvų žymiosios Gabrielės portretui, o taip pat supažindina su beveik nežinomu asmeniu Antanu Kasperavičiumi. Į P. Palilionio rankas netikėtai pateko trisdešimt A. Kasperavičiaus laiškų, rašytų jo globėjai Bitei. Laiškai galėjo ir pražūti, jeigu nebūtų atrasti autoriaus gimtojo Pabuojų kaimo (Pasvalio raj.) griauamojoje kaimynų sodyboje. Taip pradėjo vyniotis kamuolys. Palilionis nuo paauglystės žinojo apie Petkevičaitę, skaitė kūrybą, gerbė jos darbus, tačiau, gavęs į rankas laiškus „aukso gyslą“, jis ištyrinėjo ir panaudojo įvairius archyvus, leidinius, rinkinius šiai intriguojančiai dramai surinko daug papildomos medžiagos.

G. Petkevičaitės-Bitės asmenybė ir gyvenimas visuomenei yra gerai žinomas, tačiau jos augintinis Antanas Kasperavičius, anot autoriaus, „istorijos užkulisiuose įstrigusi asmenybė (...). Mažametis, visiškų varguolių vaikas, mirtina TBC sirgęs našlaitis, pasiaukojamai išglobotas garsiosios rašytojos, igimtų gabumų dėka tapo veikliu pirmosios Lietuvos nepriklausomybės laikų agronomu, pedagogu, muziejininku, visuomenės veikėju“ (96 psl.). Mažąjį trejų metų našlaitį Antaniuką iš varganos trobelės parvežė Bitės tėvas gydytojas Leonas Petkevičius ir atidavė dukrai „už augintinį“. Šiandieną galėtume svarstyti, kodėl A. Kasperavičius, tarpukario metais turėjęs gan išpūdingą biografiją, liko beveik nežinomas, o jeigu ir žinomas, tai tik kaip žmogus, kurį užaugino G. Petkevičaitė. Gi jis tarnavo ir Lietuvos kariuomenėje, ir buvo aktyvus šaulių sąjungos narys, kaip būrio vadas 1923 m. dalyvavo Klaipėdos sukilime, daug metų dirbo Panevėžio gimnazijų mokytoju, inspektoriumi. A. Kasperavičius kūrė Panevėžio kraštotyros muziejų, rinko eksponatus, kelerius metus buvo jo direktoriumi.

Daug darbų jaunasis Antanas atliko visuomeniniais pagrindais, nors turėjo šeimą, kurią reikėjo išlaikyti, o lėšų nuolat trūko. Sovietiniais metais į užmarštį Kasperavičių tikriausiai „pastūmėjo“ du dalykai: pirmasis, kad vokiečių okupacijos metais jis buvo paskirtas Panevėžio burmistro pavaduotoju, o antrasis – 1944 m. su šeima emigravo į Vakarus, gyveno JAV.

Bitės autografas

Apie Kasperavičiaus gyvenimą išeivijoje likę labai nedaug žinių. Mirė nesulaukęs senatvės: gimęs 1898 m., mirė 1963 m. Žinoma, kad Jungtinėse Valstijose dirbęs sodininku – juk buvo diplomuotas agronomas. Nors reikia pastebėti, kad A. Kasperavičius neblogai valdė žodį, dar nė dešimties neturinio berniuko vaizdelį apie berželį ir jo „košę“ G. Petkevičaitė išspausdino „Vilniaus žiniose“, ir vėliau jam nereikėjo ieškoti žodžio kišenėje. O pasitraukęs į Vakarus, dar Vokietijoje 1946–1948 m. ėmėsi su bičiuliu Petru Būtėnu leisti patriotinį kultūrinį žurnalą „Žingsniai“, kuriame buvo išspausdinta ir keletas globėjos laiškų. Vadinas, traukdamasis iš Lietuvos su kelioniniu bagažu, jis pasiėmė brangiausias relikvijas, tarp kurių buvo ir mylimos Panytės Petkevičaitės laišku.

Jau subrendęs žmogus, užimantis pareigas jis nuolat rūpinosi rašytojos G. Petkevičaitės gyvenimu, jai pagelbėdavo įvairiuose reikaluose, gerbė ją ir mylėjo, švelniai vadino *Mylima Panyte* ar *Tamsčiuku*. Judviejų santykiai susiklostė kaip mylinčios motinos ir gero sūnaus. Juk kažin, ar mažasis Antanas, likęs be tėvų, būtų išsikaptes iš sunkių ligų, iš bado ir vargo, jeigu ne Petkevičaitė, ir, žinoma, nebūtų baigęs mokslų, įsigijęs profesijos, jeigu ne globėjos absoliuti pagalba, lėšos, rūpestis, meilė.

Tačiau grįžkime prie P. Palilionio skaitytinės dramos, kurią, autorius išsiduoda, rašęs 1999–2014 m., nes pripažįsta, kad ilgai ieškojo raktų, kokia forma tuos atrastuosius Kasperavičiaus laiškus pateikti, kaip susieti su Bitės gyvenimu, kaip sudominti skaitymui tingią mūsų visuomenę. Autorius iš pradžių kuria intriga, išduoda paslaptį, kodėl žanras esąs „skaitytinė drama“, nes įvardija tik du veikėjus: Autorių, kuris yra ir Antaniukas, ir Antanas; Aktorę – ji ir Bitė, ir Tamsčiukas. Jau prologe P. Palilionis meistriškai pradeda vynioti kamuolį, kaitinti skaitytojo vaizduotę...

Po intriguojančio Autoriaus ir Aktorės pokalbio – prologo, pirmoji dramų dalis pavadinta „Pirmiausia buvo duona“. Bitė Puziniškio dvarelyje vėlyvo rudenio vakarą skaito iš Panevėžio gautą Antano *gromatėlę*. „Aukšinis žmogus, tas mano augintinis, tas mano vargelis... Jeigu ne jis, kas gi kitas taip patikimai, taip sumaniai tvarkytų mano ūkio, mano veiklos reikalus? Turi gerą galvą, bet dar geresnę širdį...“ (15 psl.) – autoriaus žodžiais mintija geroji globėja. O Kasperavičiaus, tuo metu jau 27-erių jaunikačio, laiškas su kreipiniu *Mylima Panyt* yra ir apie pinigus, ir apie skolas, ir apie numokusius Lietuvos finansus, ir apie savo varganą, labai skurdžią vaikystę, kurioje svarbiausia buvo duona...

Antroji dramų dalis – „Svajonių išsipildymas“. Čia Antanas rašo Panevėžio karo komendantui pareiškimą, kad jį *paliuosuotų* iš kariuomenės ir

G. Petkevičaitė-Bitė su visais savo augintiniais. Iš kairės: Bernardas Bučas, Leonas Petkevičius, Antanas Kasperavičius, Bronius Petkevičius, Konstancija Brazytė (vėliau – Kasperavičiaus žmona). Panevėžys, 1920 05 09

Bitė Panevėžyje, 1937 m.

leistų toliau mokytis Dotnuvos žemės ūkio mokykloje. Abu su Bite pasitardami kuria šį dokumentą, prisimena Antano paauglystę, jo vargus, kai, Pirmajam pasauliniam karui prasidėjus, vaikas vienas pasitraukė į Rusijos gilumą su kitais dviem Petkevičaitės globotiniais, jos brolio Vladislavo vaikais, kiek jie matė vargo, kaip praleido tuos kelerius metus, kol grįžo Lietuvon. Gražiai tame autentiškame pareiškime rašė Antanas apie savo globėją: „Petkevičaitė (...) augino mane savo vaiko vietoj. Jos troškimas yra irgi, kol ji dar tebėra gyva ir išgali man padėti, mokytis. Nustojęs savo globėjos, nustosiu ir vienintelės paramos gyvenime“.

Trečioji dalis pavadinta „Skardiniai stogai supuvusių rąstų sienomis“. Šioje dalyje vėl kalbasi Autorius ir Aktorė, jie vynioja Bitės ir Antano bendravimo, rūpesčių, kasdienybės kamuolį. Kasperavičius žino visas savo globėjos finansines, buitines, sveikatos problemas, yra į jas įsigilinęs. Čia ir Bitelės vargai dėl Puziniškio dvarelį, kai norėta ją iš ten su augintiniais išvaryti, ir Gabrielės brolio vaikų, kuriuos ji augina, ir jos pačios sveikata, ūkis. Laiškuose Antanas patarinėja, drąsiai reiškia savo nuomonę, kartais paprieštarauja, nori, kad tik *Tamsčiukui* viskas klostytųsi kuo lengviau, geriau, teisingiau. Petkevičaitė į Antano nuomonę įsiklauso, jaučia jo tikrą pagalbą, gerus norus, rūpinimąsi. Šioje dalyje yra svarbi autentiška, dokumentinė detalė: G. Petkevičaitė rašė du laiškus Respublikos Prezidentui A. Smetonai, savo senam pažįstamam,

kreipdamasi dėl savo augintinio Antano darbo, bijodama, kad jį gali atleisti iš Panevėžio mokytojo pareigų. Tai galėjo būti apie 1936 metus. „Žinau, kad prie visų smūgių, kurių man gyvenimas nepagailėjo, šitoks mano senatvėje būtų veikiausiai nepakeliamas. Auginant tą našlaitį, švietė man aiškiausia viltis, kad auginau tėvynei naudingą, geros valios ir tėvynės labai atsidadavusį darbininką“ (59 psl.). Toks laiškas pačiam Respublikos Prezidentui ir tokie prisipažinimai rodo, koks svarbus buvo Antanas didžiajai mūsų Bitei.

Galop ketvirtoji dramų dalis – „Ne tam sau žmogaus vardą išidėjome“. Čia vėlgi diskutuoja Autorius ir Aktorė, jų lūpomis kalbasi Antanas ir Bitė, cituojami Antano laiškai, minimas valstybės perversmas, vykęs 1926 metų gruodžio 17 d., apie kurį Kasperavičius laiškuose rašo labai atsargiai – juk mokytojas, jeigu kas sužinotų... Vienne laiške Antanas atsiprašo, kad Kalėdoms gal neatvažiuosias, bet „siunčiu Tamstai mano darbo vėną. Naujiems metams išgerkit už mūsų sveikatą! Tik perspėju, kad stiprus, neapsigaukit!“ (73 psl.). Šioje dalyje cituojama nemažai ir Bitės laiškų Antanui, ji buvo susirgusi, manė jau mirsianti, rašo savo augintiniui lyg sūnui laiškus su visokiais nurodymais ir paaikškinimais, nepamiršdama ir dorovinų, moralinių dalykų, ir priesakų Tėvynei, ir prisipažinimų Antanui: „Dar sykį bučiuoju Tau galvelę. Tave visuomet kaip sūnų mylėjusi, baigiu dar prašymu: nebūk šiaudadūšis! Nesirūpink per daug migiu ir jovalu. Ne tam mes sau žmogaus vardą išidėjome!“ (79 psl.). Tačiau tąsyk Bitė dar pasveiko ir nemažai metų gyveno. Mirė ji 1943 m. birželio 14 dieną. Antanas Kasperavičius, tuomet Panevėžio burmistro pavaduotojas, pasirūpino, kad jo globėja, garsioji Bitė, būtų iškilmingai palydėta į paskutinąją kelionę.

Dramą „Metai Tamsčiuko atokaitoj“ verta perskaityti, nes atpasakoti jos neįmanoma. Petras Palilionis yra autorius, gebantis jungti kūrinio intriga, paslaptį, siužetą. Šiuo atveju autentišką medžiagą – Kasperavičiaus ir Petkevičaitės laiškus bei jų rašytus dokumentus, kurie tekste pažymėti kursyviniais šriftu, autorius supina su savo išmone, požiūriu, idėjomis, stiliaus vingrybėmis ir minties posūkiais. Manau, jog šis kūrinys bent iš dalies grąžina į mūsų istorinę atmintį dar vieną, tikriausiai nepelnytai primirštą asmenybę, nuoširdų Lietuvos darbininką Antaną Kasperavičių. □

Festivalio karūna – du koncertai Italijoje

LIDIJA VELIČKAITĖ

Birželio mėnesį pasibaigus III tarptautiniam jaunimo muzikos festivaliui-konkursui „Su muzika per Europą“ Lietuva-Italija 2014, konkurso nugalėtojai jau pradėjo ruoštis naujam koncertiniam rudens sezonui – VI tarptautiniam jaunimo muzikos festivaliui „Le strade d’Europa“ Lietuva-Italija 2014. Festivalį sudarė aštuoni koncertai Lietuvoje, apie kuriuos rašyta 2015 01 17 laikraščio „Draugas“ šeštadieniniame priede „Kultūra“ Nr. 3(7) ir du koncertai Italijoje, kurie bus apžvelgti šiame straipsnyje. Koncertuoti Italijoje ypač kruopščiai ir atsakingai ruošiasi, nes atstovauti Lietuvai užsienyje patikėta geriausiems, laimėjusiems III tarptautiniame jaunimo muzikos festivalyje – konkurse „Su muzika per Europą“ Lietuva-Italija 2014 aukščiausius apdovanojimus – „Grand Prix“. Tai Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos mokinių trio: Dorotė Vdovinskytė (fortepijonas), Laura Staponkutė (smuikas), Deividas Dumčius (violončelė), mokytoja Nijolė Namavičienė, pianistas Lukas Gedvilas, prof. Aleksandra Žvirblytė ir Lietuvos muzikos ir teatro akademijos studentė, dainininkė Aistė Pilibavičiūtė, lektorė Julija Stupnianeckalėdienė. Jie visi pirmą kartą buvo pristatyti Italijos publikai, tad turėjo progą garbingai pateisinti gautus apdovanojimus.

Taigi gruodžio 15 d. jaunieji muzikantai drauge su VI tarptautinio jaunimo muzikos festivalio „Le strade d’Europa“ Lietuva-Italija 2014 organizatore Nijole Karaškaite išskrido į Romą. Dainininkė Aistė Pilibavičiūtė į Romą atvyko iš Austrijos, kur šiuo metu mokosi dainavimo meno. Visus atvykusius pasitiko VI tarptautinio jaunimo muzikos festivalio „Le strade d’Europa“ Lietuva-Italija 2014 meno vadovė ir organizatorė Nijolė Dorotėja Beniušytė, šiuo metu dirbanti ir tęsianti muzikos studijas Italijoje. Ji atlikėjus supažindino su koncertų Romoje ir Akviloje programa ir visos viešnagės Italijoje metu juos globojo.

Pirmasis koncertas įvyko gruodžio 16 d. Romoje XII Apaštalų bazilikos vienuolyno koncertų salėje (Sala dell’Immacolata Convento SS. XII Apostoli). Senosios architektūros aplinka ir ypač gera salės akustika maloniai nuteikė koncerto atlikėjus. Į koncertą atvyko Lietuvos Respublikos Italijoje ambasadorė Jolanta Balčiūnienė su ambasados darbuotojais, lietuvių bendruomenės nariai, svečiai iš Romos ir kitų Italijos miestų. Bazilikos vienuolyno koncertų salė buvo išpuošta raudonomis kalėdinėmis gėlėmis.

Prieš koncertą ambasadorė Jolanta Balčiūnienė pasveikino atvykusius iš Lietuvos jaunuosius talentus: „Širdingai dėkoju Jums atvykus šį vakarą, nežiūrint šiandieninio lietaus, kas italams yra tolygu lietuviškai sniego audrai. Labai malonu Jus visus matyti čia susirinkusius. Džiaugiuosi šį vakarą Jums pristatydama jaunuosius Lietuvos talentus – Tarptautinio jaunimo muzikos festivalio-konkurso „Su muzika per Europą“ nugalėtojus. Pasinaudodama proga, dėkoju šio konkurso iniciatorei Nijolei Dorotėjai Beniušytei. Mūsų talentai – tai geriausias mūsų jaunos šalies atspindys; dinamiškos, siekiančios ekonominio ir kultūrinio augimo. Niekas geriau nepristato šalies, kaip artistai. Jie yra tikrieji

Po koncerto Akvilo koncertų salėje. Iš kairės: L’Aquila Siamo Noi viceprezidentas Alfredo Ranieri Montuori, Nijolė Dorotėja Beniušytė, LR kultūros atašė Italijoje Irma Šimanskytė, Diego Procoli, Nijolė Karaškaitė, Aistė Pilibavičiūtė, Laura Staponkutė, Deividas Dumčius, Dorotė Vdovinskytė, Lukas Gedvilas.

ambasadoriai, kurie komunikuoja menu, nepripažįsta ribų ir apjungia visus ieškant tikrųjų vertybių. Jaunieji muzikantai savo jaunatviškumu ir kūrybingumu suteikia pasitikėjimo Lietuvos ir Europos ateitimi. Ateitimi, kupina ramybės ir gerumo. Linkiu, kad šio koncerto dvasia Jus sujungtų ir leistų pajusti, kad esate vienos didelės ir solidarios šeimos dalis, kuri dalijasi tomis pat vertybėmis. Linkiu Jums gražaus vakaro ir malonaus jaunųjų talentų koncerto klausymosi.”

Pirmieji scenoje pasirodė Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos mokinių trio. Nuskambėjo Broniaus Kutavičiaus kūrinys iš ciklo *VIII Stasio Eidrigevičiaus miniatiūros: Graudus, Riksmas, Paukštis už stiklo, Trikampis, Amžinoji ramybė*. Atlikėjų muzikos garsai perkėlė klausytojus į filosofinės minties susimąstymą. Antrasis publiką žavėjęs kūrinys – *Hans Sitt Trio op. 63 Nr. 1 (I, II, III d.)* plaukė tarsi plati upė, bėganti į begalinį vandenyną. Tad publika negailėjo aplodismentų jauniems ir žavingiems muzikantams.

Toliau pasirodė perspektyvus jaunas pianistas Lukas Gedvilas. Puikiai išpildyti Aleksandro Skriabino *Prelude op. 37 Nr. 1, 2, 3, 4*, Sergejaus Rachmaninovo *Etudes-Tableaux op. 39 Nr. 8 d-moll, Nr. 9 D-dur* sulaukė gausių plo-

jimų. Atlikdamas Franco Listo *Vengriškąją rapsodiją Nr. 10* pianistas savo pasažais tiesiog pakėrė žiūrovus.

Paskutinis koncerto akordas – perspektyvi, daug žadanti jauna dainininkė Aistė Pilibavičiūtė džiugino klausytojus ne tik savo nuostabiu balsu, bet ir sceniniu artistišku atlikdama Giacomo Pucinio Mimi ariją *Si mi chiamo Mimi* iš operos *La Boheme* ir Antonino Dvoržako Rusalkos ariją *Mesiku na nebi hlubokem* iš operos *Rusalka*. Dainininkei akompanavo jaunas, talentingas, daug koncertuojantis italų pianistas Diego Procoli. Puikus abiejų atlikėjų muzikinis ryšys padėjo dainininkei įsijausti į atliekamus kūrinius, o klausytojai liko jais sužavėti.

Ambasadorė Jolanta Balčiūnienė džiaugėsi Lietuvos atlikėjų meistriskumu, palinkėjo jiems užkariauti pripažinimą įvairiose scenose ir įteikė koncerto dalyviams bei festivalio meno vadovei ir organizatorei Nijolei Dorotėjai Beniušytei atminimo dovanėles. Koncerte dalyvavę Europos Komisijos atstovai žavėjosi aukštu profesiniu atlikėjų lygiu ir išreiškė norą bendradarbiauti su festivalį organizavusia VšĮ „MUSICA VITALE”.

Pasibaigus koncertui, vyko labai nuoširdus bendravimas su visais klausytojais. Ambasadorė Jolanta Balčiūnienė, įvertinusi Lietuvos talentų kon-

certą, ateityje tikisi glaudaus ir nuoširdaus bendradarbiavimo su VšĮ „MUSICA VITALE”.

Kitą, gruodžio 17 d., laukė ne mažiau atsakingas koncertas Akvilo koncertų salėje *Auditorium del Parco del Castello*. Atvykusius lietuvius priėmė Italijos asociacijos L’Aquila Siamo Noi viceprezidentas Alfredo Ranieri Montuori.

O į koncertą jau rinkosi klausytojai: sužinoję iš vietinių laikraščių, Italijoje gyvenantys lietuviai atvyko su vaikais, draugais ir giminačiais, atvykusiais iš Lietuvos praleisti šventes Italijoje. Koncerto klausėsi ne tik koncerto rėmėjai, bet ir Akvilo miesto vicemeras Nicola Trifuoggi. Akvilo miesto televizija filmavo visą koncertą, kuris Šv. Kalėdų ir Naujųjų Metų laikotarpiu buvo transliuojamas per radiją ir televiziją.

Prieš koncertą jaunuosius koncerto dalyvius pasveikino Italijos asociacijos L’Aquila Siamo Noi viceprezidentas Alfredo Montuori, Lietuvos Respublikos kultūros atašė Italijoje Irma Šimanskytė, festivalio meno vadovė Nijolė Dorotėja Beniušytė, kuri pristatė žiūrovams koncerto atlikėjus. Jais žavėjosi klausytojai, todėl teko keletą kartų grįžti į sceną nusilenkti. Akvilo miesto vicemeras Nicola Trifuoggi gėrėjosi jaunatviškos energijos kupiniais lietuvačių atlikėjais ir oficialiai pasveikino organizatorius su puikia iniciatyva, o atlikėjams įteikė gėlių. Atsidėkodami už klausytojų gausius plojimus, nuoširdų priėmimą Šv. Kalėdų proga koncerto dalyviai atliko Johno Lenono dainą *Kalėdos*. Akompanuojant pianistui Diego Procoli ir violončelistui Deividui Dumčiui, ją dainavo Aistė Pilibavičiūtė, o visi esantys salėje džiaugsmingai jiems pritarė.

Netoliese esančioje Dragonetti vi-loje Lietuvos atlikėjams buvo surengtas gražus priėmimas, kurio metu bendrauta su koncerto atlikėjais ir festivalio organizatoriais.

Kitą dieną jaunieji talentai turėjo galimybę susipažinti su Romos architektūra, paminklais, grožėtis plačiomis miesto aikštėmis. Išpildę visas muzikines atlikėjų galimybes koncertuose, pasisėmę išpūdingų miesto vaizdinių, laimingi lietuviai grįžo į namus toliau siekti užsibrėžtų tikslų ir naujų laimėjimų. □

Po koncerto Romos 12 Apaštalų bazilikos vienuolyno koncertų salėje. Iš kairės: Lukas Gedvilas, Laura Staponkutė, Nijolė Dorotėja Beniušytė, LR ambasadorė Italijoje Jolanta Balčiūnienė, Nijolė Karaškaitė, Deividas Dumčius, Dorotė Vdovinskytė, Aistė Pilibavičiūtė.

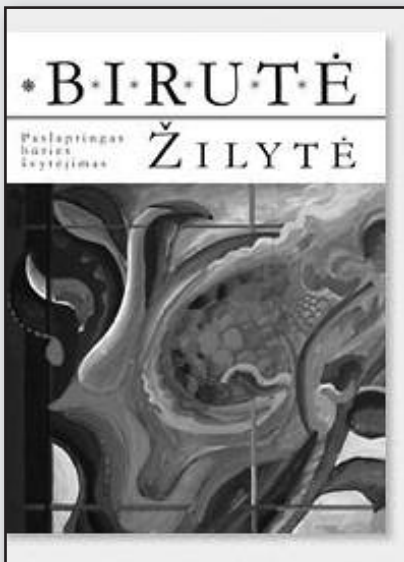
Kultūros kronika

Žagarė iš Panevėžio perėmė Lietuvos kultūros sostinės titulą ir tai simbolizuojantį gintarinį medį. Sausio 24 dieną įvyko Lietuvos kultūros sostinės iškilminga atidarymo ceremonija ir simboliškas restauruotų Žagarės dvaro rūmų atidarymas. Šiuolaikinių technologijų dėka Žagarę sveikino įvairūs žinomi Lietuvos žmonės. Dvaro menėje dainavo choras „Brevis“, vaizdas ir garsas buvo tiesiogiai transliuojamas lauke gausiai susirinkusiems žiūrovams. Tęsiant kultūros ir meno tradicijas, 2015 m. Žagarėje planuojamas reikšmingas Lietuvai kultūrinių renginių ciklas. Turiningi, įvairūs, aukšto meninio lygio projekto renginiai skiriami visiems – vaikams, jaunimui, šeimoms, vyresnio amžiaus tautiečiams ir svečiams, skatins menininkų kūrybiškumą. Šis projektas skirtas ne tik vietos ar regiono bendruomenei, bet ir orientuotas į Europos kultūros erdvę.

Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka kviečia vaikus į žinių sodą vidury miesto. Romantizmo poeto Adomo Mickevičiaus asmenybė tapo įkvėpimu Vilniaus miesto širdyje rekonstruotose Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos patalpose kuriamai Vaikų bibliotekai. Trakų g. 12 patalpų erdvės, įrengtos kaip žinių sodai ir pritaikytos skirtingo amžiaus vaikams bei jaunimui, bus atvertos skaitytojams jau šių metų vasario 9 d.

Vaikų bibliotekos atidarymo rekonstruotose patalpose ne vienerius metus nekantriai laukia 4 tūkst. ištikimų skaitytojų. Sugrįžusiems ir naujiems Vaikų bibliotekos lankytojams bus laisvai prieinama visa bibliotekos turima literatūra vaikams, o tai sudaro apie 47 tūkst. leidinių. Veiks vaikų kūrybinė laboratorija, vaikų darbai bus eksponuojami nuolat veikiančiose parodų erdvėse. Vaikai jau pusę metų sėkmingai naudojami leidinių užsakymo internetu paslauga, o atnaujintoje Vaikų bibliotekoje jie galės naudotis ir kitomis savitarnos paslaugomis – savarankiškai pasiimti ir grąžinti knygas bei internetu prisitęsti jų grąžinimo terminą.

2015 sausio 29 d. Vilniaus paveikslų galerijoje įvyko knygos „Birutė Žilytė. Paslaptingas būties švytėjimas“ (sudarytoja ir dailininkė Birutė Žilytė) pristatymas. Tai garsios iliustracinės ir lakštinės grafikos, sienų tapybos kūrėjos albumas. Dekoratyvios, metaforiškos, su daugeliu tautosakos, simbolikos elementų, ryškaus kontrastingų spalvų kolorito Žilytės sukurtos vaikų literatūros iliustracijos bei labai originali sienų tapyba XX a. 7–8-ajame – kartu su kelių kitų dailininkų darbais – sukėlė tikrą perversmą, apskritai pakeitė vaikams skirtos dailės sampratą, paskatino jos raidą. Šviesus žvilgsnis, susitelkimas į pamatines vertybes, į labai turtingą savo vidaus pasaulį, originalumas, subrandintas gilaus pasaulio pažinimo, – visa tai lėmė, kad dailininkės kūryba yra gerai žinoma, plačiai pripažinta, pelnė daugybę Lietuvos ir tarptautinių apdovanojimų.

Rasa Aškinytė

Atkelta iš 4 psl.

Prisiminę istoriją su broliu susinervinau ir nė nepajutau, kaip vėl kažką sutraiškiau. Nežiūrėdamas pakėliau kilimo kampaną ir tą kažką koja po juo pastūmiau. Pasidariau kavos, bet pamiršau išipilti pieno ir nusideginau lūpas.

Kartais dirbu kitur, todėl tenka skristi lėktuvu. Labai bijau. Mačiau filmų: lėktuve prie vyro prisėda nerealaus grožio moteris, jie kalbasi, vyras atrodo laimingas. Išlipę iš lėktuvo jie tęsia pažintį, kur nors eina, ką nors veikia, ir dažniausiai tai baigiasi blogai. To aš ir bijau. Todėl lėktuve taikausi atsistėti šalia vyro arba negražios moters. Net jei nusileidus tektų kur nors eiti su ja, tai būtų daug paprasčiau, nei eiti su gražia.

Man nepatinka grožis. Sako, kad aš gražus. Bet man tai nepatinka. Dar labiau man nepatinka, kai sako, kad mano gražios rankos, ausys ar dar kas nors. Tada jaučiuosi skaidomas.

Į lėktuvą nepavėlavau, ėlipau pačiu laiku. Dalis vietų jau buvo užimta, todėl įsitaisiau prie apkūnios ponios su vaiku. Aišku, vaikas leidžiantis lėktuvui verks. Taip visada būna. Bet negali viešoje erdvėje tikėtis idealių sąlygų.

Ausinėmis užsikisau ausis, nustačiau didžiausią garsą ir užsimerkiau. Mėgstu užmigti, kai muzika tokia garsi, kad jos net nebegirdi.

Kai ponia su vaiku pradėjo tiek maltis, kad nebegalėjau nekreipti dėmesio, atsimerkiau. Pamaniau, kad sapnuoju. Ponia su vaiku rinkosi daiktus, šalia manęs stovėjo Ji, o stiuardėsė maloniai aiškino, kad įvyko klaida, vaikams prie avarinio išėjimo sėdėti negalima, todėl ji priversta persodinti keleivius.

Ramiai sapnavau toliau. Ko bijoti, jei čia tik sapnas?

Ji pasakė, kad jos vardas Silvija. Nors vardas negražus, bet jai tiko.

– Oho, koks gražus vardas, – pasakiau maloniai. Nežinau, ar sapne galioja tos pačios elgesio taisyklės, bet dėl visa ko pasistengiau atrodyti kuo normalesnis. Manau, net sapne reikia imtis visų atsargumo priemonių.

Ji buvo su tais pačiais karoliais. Ką padarysi.

– Tavo gražios akys, – pasakė Silvija. Aš ja galutinai nusivyliau. Jaučiausi kaip dalinė iškamša, kai nupjauna starnos galvą ir pakabina ant sienos. Tada visi sako: „Kokios gražios starnos akys.“ Negalima kalbėti apie akis. Žmonės po mirties nenori aukoti širdies ir akių. Plaučius ar kepenis – prašom, tik ne akis. Akys – sielos veidrodis. Jei jau taip, tai stirnų sielos yra blizgančios. Atrodo linksmos ir laimingos, nors netikiu, kad jos iš tikrųjų galėtų kuo nors džiaugtis. Negali džiaugtis, jei ko nors neturi, ypač jei neturi viso likusio kūno.

Aš nežinau, gal jos turi ir likusią dalį kūno, bet ji išlindusi per sieną į kitą kambarį. Negaliu patikrinti. Kai nueinu pažiūrėti, kitame kambaryje tos kitos dalies nebūna. Tačiau tai nereiškia, kad jos ten nebūna ir kai aš iš kambario išeinu. Na, nesvarbu. Svarbiausia – akys.

– Nori, padeklamuosiu eilėraščių? – paklausiau.

Ji nieko neatsakė. Nesukrutėjo nė vienas veido raumuo. Turbūt pamanė, kad kalbu nerimtai. Ji manęs dar nepažįsta, o jau viską apie mane žino. Kažin, iš kur?

– Sakau? – dėl visa ko pasitikslinau.

– Sakyk, – atsakė gana ironiškai. O be reikalo, nes buvau paruošęs gana gražų eilėraščių. Tik labai borbė variklis, reikėjo rėkti, kas gal ne visai atitiko kūrinio nuotaiką. Viešoje erdvėje nėra ko tikėtis idealių sąlygų.

– Tiesiai laikant galvą ir kaklą,
te stuomuo jam nė kiek nesuvirpa;
žvilgsnį nosies galiukan nukreipęs,
jis tegu nesidairo į šonus.

Silvija nusijuokė ir paklausė:

– Tu parašei?

– Šitą eilėraščių parašiau aš. Po to ji persispausdino induistai.

Silvija ir toliau šypsojosi. Todėl paklausiau:

– Netiki? Be reikalo. Reikia tikėti tuo, ką tau sako.

– Mano močiutė mirė būdama devyniasdešimt devynerių. Likus metams iki mirties ji uždainavo. Beveik taip pat gražiai, kaip Pavarotis. Niekas negalėjo suprasti, kas čia vyksta, nes iki tol ji neturėjo nei balso, nei klausos. Vežė pas gydytojus, nieko neišsiaiškino. Taip ir mirė dainuodama, o gal ir nuo paties dainavimo.

Pamaniau, kad istorija tikrai įdomi, tik ne visai supratau, kaip ji susijusi su mano eilėraščiu. Matyt, nuo dainavimo jai surakindavo kaklą, ir ji net labai norėdama negalėjo pasukti galvos. Visus metus.

Neatsimenu, kada taip norėjau ką nors paliesti. Bet bijojau, kad jei ją paliesiu, plyš širdis, gal net nukris lėktuvas. Negerai, jei dėl mano užgaidų žūtų žmonės, todėl sėdėjau nejudėdamas ir nieko neliečiau.

Nieko ypatingo, kad įsimylėjau. Ne pirmas kartas. Kai įsimyli ne pirmą kartą, žinai, kas bus, nes meilės viena nuo kitos neskiria. □